

Sudrabu Edžus “Dullais Dauka”

Vērtīgākā Sudrabu Edžus prozas daļa ir jaunatnei veltītie stāsti “Dullais Dauka” (1900), “Pusmāsas dēls” (1904), “Kaušķītis” (1912; visi per.). “Dullo Dauku” Sudrabu Edžus sarakstījis 1900. gadā. Tas ir stāsts par sākumskolas vecuma zēnu, kurš dzīvo nabadzīgā ģimenē ciemā pie jūras. Viņa tēvs, zvejnieks, no jūras nav pārnācis. Apkārtēji zēnu sauc par Dullo Dauku, jo viņam ir ciema ļaužu videi neraksturīgs izzinošs un taujājošs intelekts. Apkārtējie viņu nesaprot, un zēna dzīves gaitas ir vientulīgas, taču interese par apkārtējo pasauli piepilda zēna dzīvi un ļauj pārvarēt grūtības. Dullais Dauka ir romantisks varonis, kura nākotne nav paredzama. Apkārtēji zēnu nesaprot, sauc par Dullo Dauku, jo viņš grib zināt pārāk daudz par apkārtējo pasauli un nepārtraukti uzdod neērtus un grūti atbildamus jautājumus: kas notiek ar sauli, kad tā vakarā pazūd jūrā? kas ir tā līnijā, kur satiekas debesis un zeme? Zēna dzīve tāpēc ir vientulīga. Dullā Daukas lielākais sapnis ir sasniegt apvārsni, vietu, kur jūra satiekas ar debesīm.

“Dullais Dauka ir ideāla meklētājs, trausli naivs. Līdzībā ar Jāņa Poruka “Pērļu zvejnieku”, viņš ir traģisks pretstats mūsdienu merkantilajai pasaulei. Latviešu literatūrā “Dullais Dauka”, manuprāt, ir līdz šim nepārspēts literārs veikums savdabīgās autora valodas dēļ. Esmu ierakstījis vairākus literārus darbus, tomēr šis bija viens no grūtākajiem un tai pat laikā aizkustinošākajiem ierakstiem,” atzīst Rūdolfs Plēpis.

Ir vērtības, kas nezūd laikmetu griežos, kas atkal un atkal sevi apliecina kā nemainīgas un mūžīgas. Pie šīm vērtībām pieder arī Dullā Daukas sindroms jeb mūžīgās alkas izzināt pasauli, nemītīgi paplašināt redzesloku, zināšanas, tiekties pēc kaut kā jauna, censties noskaidrot, kas ir tai vietā, kur saule ik vakaru pazūd, kas notiek ar sauli aiz tālā apvāršņa..., meklēt ideālus, neieslīgt vienmuļā rutīnā.

Sudrabu Edžus jeb Eduards Zilbers pagājušajā gadsimtā ir radījis it kā vienkāršu, taču ļoti spilgtu tēlu, kas latviešu tautai kļuvis par savdabīgu simbolu un paliekošu vērtību.

Ierosmei izlasi arī dzejnieka Ronalda Brieža dzejoli par Dullā Daukas tēmu un noskaties Arnolda Burova leļļu filmu “Dullais Dauka” un!

*

Sirmais gubernators Kolumbs
Šūpuļkrēslā galvu slien -

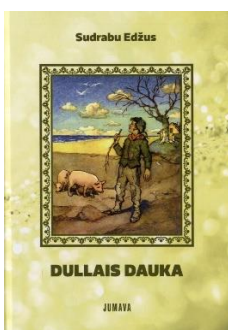
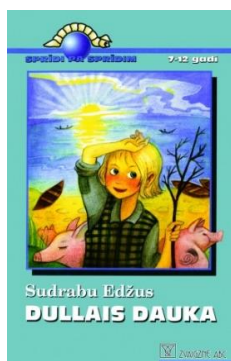
Dullais Dauka pāri jūrai
Garām viņa salām brien!

Horizonts aiz horizonta
Tam no jūras laukā lien.

Tuvāk pētīt tos nav laika -
Redz kur priekšā atkal viens!

Sirmais gubernators Kolumbs
Šūpuļkrēslā smaida vien -

Dullais Dauka sesto reizi
Apkārt zemeslodei skrien...

Izmantotie avoti, literatūra:

- 1) R. Brieža dzejolis
Pieejams: <https://satori.lv/article/dzejoli-no-cikla-udenszimes>)
- 2) Apraksts vietnē www.letonika.lv par Sudrabu Edžu, kā arī viņa vienu no populārākajiem prozas darbiem jaunatnei – stāstu “Dullais Dauka”
Pieejams: <https://www.letonika.lv/literatura/Section.aspx?f=1&id=3338604>
- 3) A. Burova leļļu filmu “Dullais Dauka”
Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=cMrj0IzyM-M>